

Veli-Matti Oikari

Metsänomistajien varautuminen luonnontuhoihin

Kyselytutkimus

Opinnäytetyö

Kevät 2011

Maa- ja metsätalouden yksikkö

Metsätalouden koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Maa- ja metsätalouden yksikkö

Koulutusohjelma: Metsätalouden koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Metsätaloustuotannon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Veli-Matti Oikari

Työn nimi: Metsänomistajien varautuminen luonnontuhoihin

Ohjaaja: Juho Lahti

Vuosi: 2011

Sivumäärä: 40

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyössä tutkitaan metsänomistajien varautumista luonnontuhoihin. Tutkimus on hyvin ajankohtainen, koska vuosi 2010 oli poikkeuksellisen tuhoisa metsien kannalta. Kesällä ja syksyllä 2010 esiintyivät voimakkaat myrskyt ja laajat ruskomäntypistiäisesiintymät. Kuivasta kesästä ja voimakkaista ukkosmyrskyistä johtuen oli myös metsäpaloja. Lisäksi talvella 2009–2010 havaittiin etenkin alueittain vakaviakin lumituhoja.

Kyselyssä keskityttiin metsänomistajien tekemiin toimenpiteisiin luonnontuhojen ehkäisemiseksi, sekä lisätiedotuksen tarpeeseen. Melko voimakkaasti kiinnitettiin huomiota vakuutusten ottamiseen ja siihen, mitkä tekijät vaikuttavat vakuutusnokkuuteen. Tutkimuksessa nousi erittäin selvästi esille tilan pinta-alan koon vaikutus metsänomistajan tekemiin toimenpiteisiin. Suuren tilan omistajat ovat aktiivisempia ottamaan esimerkiksi metsävakuutuksia kuin pienemmän tilan omistajat.

Metsänhoitoyhdistyksellä on tutkimuksen mukaan vankka asema metsänomistajien neuvonnassa ja tiedottamisessa. Suurin osa metsänomistajista on ottanut luonnontuhoon sattuessa yhteyttä juuri metsänhoitoyhdistykseen. Muut tutkimuksessa mukana olleet tahot jäivät tilastoissa vähäisempään asemaan. Myös lisätiedotusta haluttaisiin eniten metsänhoitoyhdistykseltä.

Tutkimus on tehty yhteistyössä Metsänhoitoyhdistys Karstulan kanssa. Aineisto kerättiin kyselytutkimuksella, joka lähetettiin kirjeitse 296 metsänomistajalle, jotka valittiin Metsänhoitoyhdistys Karstulan tiedoista järjestelmällisellä otannalla.

Avainsanat: metsänomistaja, luonnontuho, metsävakuutus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Agriculture and Forestry

Degree programme: Forestry

Specialisation: Forestry production

Author: Veli-Matti Oikari

Title of thesis: How forest owners prepare for nature disasters

Supervisor: Juho Lahti

Year: 2011

Number of pages: 40

Number of appendices: 2

This thesis surveyed forest owners' preparedness for natural disasters. The investigation is current because the year 2010 was exceptionally disastrous for the forests. In the summer and autumn of 2010 there were strong storms and pine sawfly appeared widely. Because of the dry summer and strong thunderstorms there were also forest fires. Also in the winter of 2009 – 2010 snow disasters were observed, especially locally.

The inquiry was focused on the actions of forests owners; preparing for natural disasters, and on the need for extra advice. Quite strong attention was given to the taking-out of insurance, and what reasons affected it. The size of the forest area owned strongly affected the actions made by the forest owners. Forest owners of large forest areas are more active than owners of smaller areas; for example when taking-out forest insurance.

From the analysis, the Forest Management Association has a solid position on counseling and advising forest owners. A large percentage of the forest owners have taken contact mainly with the Forest Management Association when natural disasters have happened. Other associations in the survey were less notable. The forest owners also wanted extra information mainly from the Forest Management Association.

The survey was made in cooperation with the Forest Management Association of Karstula. The material was collected using an opinion poll, which was sent by letter to 296 forest owners, picked from the Forest Management Association of Karstula's data base using systematic sampling.

Keywords: forest owner, nature disaster, forest insurance

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	5
1 JOHDANTO	8
2 TUHONAIHEUTTAJAT JA NIIDEN TORJUNTA	9
2.1 Myrskytuhot.....	9
2.2 Lumituhot	9
2.3 Metsäpalot	10
2.4 Hirvituhot.....	10
2.5 Myyrätuhot	11
2.6 Ruskomäntypistiäistuhot	12
3 TUHOISTA SAATAVAT KORVAUKSET	13
3.1 Kestävän metsätalouden rahoituslaki.....	13
3.2 Metsävakuutus.....	14
4 AINEISTO JA MENETELMÄT	16
5 TULOKSET	19
5.1 Varautumistoimenpiteet	19
5.2 Vakuutukset	21
5.3 Metsänomistajien tietolähteet ja lisätiedotuksen tarve	29
6 PÄÄTELMÄT.....	32
LÄHTEET.....	34
LIITTEET.....	35

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Maantieteelliset Kemera-vyöhykkeet. (Metsäkeskus 2008.)	14
Kuvio 1. Omistusmuodon jakautuminen, lukumäärällisesti kaikista vastanneista.	17
Kuvio 2. Asuinpaikan jakautuminen, lukumäärällisesti kaikista vastanneista.	17
Kuvio 3. Varautumistoimenpiteiden määrä, lukumäärällisesti kaikista vastanneista.	19
Kuvio 4. Kokemukset varautumistoimenpiteiden hyödyllisyydestä, prosentteina kaikista vastanneista.	20
Kuvio 5. Varautumattomuuden syyt. Prosentteina vastanneista.	21
Kuvio 6. Tilan pinta-alan vaikutus vakuuttamiseen.	22
Kuvio 7. Vakuutusten yleisyys ikäluokittain, prosentteina ikäluokasta.	23
Kuvio 8. Metsätilan omistusmuodon vaikutus vakuutusten ottamiseen, prosentteina omistusmuodoittain.	24
Kuvio 9. Asuinpaikan vaikutus vakuutusten ottamiseen, prosentteina asuinpaikoittain.	25
Kuvio 10. Tilalla esiintyneiden tuhojen vaikutus vakuutusten ottamiseen, osuudet prosentteina.	26
Kuvio 11. Otettujen vakuutusten sisältö, prosentteina kaikista vakuutuksista.	27

Kuvio 12. Syitä siihen miksei vakuutusta ole otettu, prosentteina niistä vastanneista, joilla ei ole minkäänlaista vakuutusta.	28
Kuvio 13. Yhteydenotot luonnontuhon ilmaantuessa.	30
Kuvio 14. Lisätiedon lähteet vakuutusasioihin.....	31

Käytetyt termit ja lyhenteet

Kemera	Kestävän metsätalouden rahoituslaki.
Monisärmiövirus	Ruskomäntypistiäisen torjuntaan käytettävä virusvalmiste. Monisärmiövirus sairastuttaa ja tappaa ruskomäntypistiäisen toukat.
Kantoraha-arvo	Puun pystyhinta, jossa ei ole huomioitu korjuu- ja kuljetuskustannuksia.
Odotusarvo	Nuoren metsän arvon odotetaan nousevan tulevaisuudessa, jolloin sille lasketaan odotusarvo.

1 JOHDANTO

Metsämaan pinta-alasta koko maassa 47,1 %:lla todettiin esiintyvän eriasteisia tuhoja, joista 46,7 % oli lieviä, 46,7 % todettavia, 6,2 % vakavia ja 0,4 % täydellisiä tuhoja (Metsätilastollinen vuosikirja 2010, 115). Pitää kuitenkin muistaa, että tuhot eivät välttämättä johda puustokuolemiin. Useimmissa tapauksissa ne aiheuttavat vain kasvutappioita ja laatuviikoja puutavaraan. Tuhojen merkittävyys voi olla kuitenkin paikallisesti hyvinkin suuri. Suuressa mittakaavassa pieniltä vaikuttavat tuhot voivat olla tilakohtaisesti hyvinkin merkittäviä. Tuhoja pyritään ehkäisemään metsänhoidollisin keinoin ja ajoittamalla ja suunnittelemalla hakkuut järkevästi. Lisäksi esimerkiksi nisäkästuhota voidaan yrittää ehkäistä mekaanisilla suojaimilla ja kemiallisilla karkotteilla.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää Metsänhoitoyhdistys Karstulan alueen metsänomistajien varautumista luonnontuhoihin. Luonnontuhoihin varautumisella tarkoitetaan siis sitä, ovatko metsänomistajat ottaneet luonnontuhot huomioon metsien käsittelyssä tai ottamalla metsävakuutuksia. Tutkimuksen aineisto on kerätty kyselylomakkeiden avulla. Lomakkeet on lähetetty kirjeitse 296 metsänomistajalle, jotka on valittu järjestelmällisellä otannalla Metsänhoitoyhdistys Karstulan rekisteristä.

Tutkimuksen idea lähti vuosien 2009 ja 2010 aikana sattuneista melko laajoista luonnontuhoista. Kesällä ja syksyllä 2010 olivat laajat myrskyt ja ruskomäntypistääsesiintymät. Lisäksi kesän aikana oli kuivuuden ja ukkosmyrskyjen aiheuttamia metsäpaloja. Samana vuonna runsasluminen talvi aiheutti runsaasti latvustuhota. Aihe on siis ajankohtainen.

Metsänhoitoyhdistys Karstula on perustettu vuonna 1934. Toiminta-alueella on noin 1300 metsänomistajaa ja yksityismetsien pinta-ala on noin 57 000 hehtaaria. Yhdistyksellä on töissä toiminnanjohtajan lisäksi kaksi metsäneuvojaa ja toimistonhoitaja. Lisäksi palveluksessa on neljä metsuria ja 2 – 3 koneyrittäjää puunkorjuu- ja metsänhoitotöissä. (Metsänhoitoyhdistys Karstula.)

2 TUHONAIHEUTTAJAT JA NIIDEN TORJUNTA

2.1 Myrskytuhot

Tuuli alkaa aiheuttaa tuhoja metsissä, kun tuulen nopeus ylittää myrskyrajan eli 21 metriä sekunnissa. Puuskittainen tuuli voi aiheuttaa tuhoja alhaisemmissakin nopeuksissa. Erityisesti ukkosmyrskyissä esiintyy pyörremyrskyn tapaisia myrskyjä, jotka kaatavat metsää kaistaleittain. Pahimmat myrskytuhot sattuvat yleensä syysmyrskyissä, kun maa ei ole vielä jäässä. Ilmaston lämpenemisen myötä roudattomat jaksot pitenevät, jolloin myrskytuhoriski kasvaa. Lisäksi ilmaston lämpenemisen on ennustettu aiheuttavan entistä enemmän myrskyjä. (Valtakunnallinen metsätuhovalmiussuunnitelma ja sen toimeenpano, 16.10.2009, 4.)

Myrskyjä voidaan ehkäistä metsänhoidollisin keinoin. Tosin ukkosmyrskyissä tuulennopeudet kasvavat joskus niin suuriksi, ettei tuhoilta voida välttyä. Kuitenkin joitain toimenpiteitä voidaan tehdä yleisten metsänhoitosuosituksen lisäksi. Suuria uudistuskypsiä alueita ei pitäisi pirstoa alueisiin, koska aukkojen reunat ovat erityisen herkkiä myrskyille. Uudistusalojen reunat tulisi rajata siten, että tulevan aukon reunoille jää mahdollisimman vähän korkeita kuusikoita. Lisäksi päätehakkuiden reunoille tehty harvennushakkuut ja erityisen voimakkaat harvennukset ovat arkoja myrskytuhoille. Erityisesti juuri lannoitettuja kohteita ei pitäisi harventaa, ainakaan voimakkaasti. Sama suositus myös toisinpäin, eli juuri harvennettuja kohteita ei myöskään pitäisi lannoittaa ainakaan 5 – 7 vuoteen. Myrskytuhopuut täytyy kuljettaa metsästä pois ennen kuin hyönteistuholaiset ehtivät levitä niistä pystypuihin. (Uotila & Kankaanhuhta, 1999, 116 – 117.)

2.2 Lumituhot

Lumituhot aiheutuvat puiden latvoihin ja oksiin tiivistyneestä lumi- ja jäätaakasta, jonka seurauksena latvoja, oksia ja jopa puiden runkoja katkeilee. Voimakkaat tuulet samaan aikaan lisäävät tuhoja merkittävästi. Juuri tehty lannoitukset voivat nostaa lumituhon riskiä, kun latvus on juuri lähtenyt voimakkaaseen kasvuun.

On havaittu, että lumituhojen riski kasvaa, kun alue on selvästi lähiympäristöään korkeammalla merenpintaan nähden. Keski-Suomessa lumituhot yleistyvät, kun nousee yli 200 metriä merenpinnasta. Kaikkein herkimpiä lumituhon aiheuttajiksi ovat ylitiheinä kasvaneet harvennetut männiköt. Lumituhon alueilla kannattaakin tehdä harvennukset lievästi ja usein. Lumituhopuut täytyy kerätä metsästä pois jo saman talven aikana. Tuhopuiden jäädessä metsään seurauksena voi olla tuhohyönteisten lisääntyminen ja leviäminen terveisiin puihin. (Valtakunnallinen metsätuhovalmiussuunnitelma ja sen toimeenpano, 2009, 5.)

2.3 Metsäpalot

Metsäpalot aiheutuvat useimmiten salamasta tai ihmisen välinpitämättömästä tulenkäytöstä. Vain pieni osa metsäpaloista syntyy myös metsänhoidollisten kulojen yhteydessä. Niiden yhteydessä metsäpaloja voidaan ehkäistä riittävällä ennakoivalla toiminnalla ja jälkivartiolla. Yleisemmin metsäpaloja aiheuttavat huolimattomat pihamaiden kulojen ja roskien poltot. Turvesoiden palot saattavat myös levitä metsiin.

Nykyisin laajat metsäpalot ovat vähentyneet, koska tiheät metsäautotieverkostot ja lentovalvonta mahdollistavat tehokkaan palontorjunnan (Uotila & Kankaanhuhta, 1999, 118). Lisäksi metsäpaloista tiedotetaan yleisesti. Viimeisten 30 vuoden aikana metsäpaloja on ollut vuosittain vain noin 510 hehtaaria (Metsätilastollinen vuosikirja 2010, 118). Metsänhoidollisilla toimenpiteillä metsäpalojen torjunta on mahdollista.

2.4 Hirvituhot

Hirvet aiheuttavat tuhoja etenkin männyn- ja koivuntaimikoissa. Hirvet syövät puun latvakasvaimia ja oksia sekä katkovat runkoja. Lisäksi ne vaurioittavat puun kuorta, joka altistaa sienituhon.

Hirvituhon voidaan ehkäistä metsästyksellä, metsänhoidollisin keinoin, karkotteilla tai houkuttelemalla hirvet muulle alueelle. Metsästyksellä pyritään vähentämään

hirvien määrää, ja metsästyslupien määrää voidaan painottaa pahoille hirvituhoalueille. Tämä voi olla kuitenkin ongelmallista, koska hirvillä on niin sanottuja talvilaidunalueita, joille ne kerääntyvät laajoiltakin alueilta talveksi. Näillä alueilla ei siis välttämättä esiinny hirviä syksyisin metsästysaikaan, vaan vasta talvella lumen tultua maahan. Metsänhoidollinen keino männyntaimikoissa on perkaus riittävän aikaisin. Erityisesti taimikkoon kasvanut haapa- tai koivuvesakko houkuttelee hirviä paikalle, eikä syönti silloin jää pelkästään lehtipuihin. Hirvituhoaltille alueille kannattaa harkita kuusen istuttamista männyn tai koivun sijaan, jos kasvupaikka on kuuselle riittävän hyvä. Hirvituhoja voidaan ehkäistä myös karkotteiden avulla. Karkotteita on monenlaisia ja niiden tehosta on ristiriitaista tietoa. Hirviä voidaan houkutella myös muille alueille esimerkiksi nuolukivien sijoittelulla ja jättämällä ensiharvennuksilla syömäkelpoisia latvoja. (Uotila & Kankaanhuhta, 1999, 78 – 79).

2.5 Myyrätuhot

Pahimmat myyrätuhojen aiheuttajat ovat metsä- ja peltomyyrä. Metsämyyrät syövät syksyllä ja talvella männyn- ja kuusentaimien latvasilmuja. Lisäksi niille kelpaa männynversojen kuori. Useimmiten seurauksena ovat latvanvaihdot, jotka jättävät runkoon laatuviikoja. Metsämyyrätuhoja voidaan ehkäistä samoilla syönninestoaineilla kuin hirvituhojakin. (Uotila & Kankaanhuhta, 1999, 80.)

Peltomyyrät syövät männyn- ja koivuntaimista kuorta lumenpinnan alapuolelta. Taimi kuolee, jos kuori syödään rungon ympäri. Peltomyyrätuhojen ehkäisemiseen voidaan käyttää putkimallisia taimisuoja, heinäntorjuntaa tai karkotteita. Karkotteiden käyttäminen on kuitenkin työlästä, koska ne pitäisi ruiskuttaa runkojen alaosiin ja taimet pitäisi käsitellä yksitellen. (Uotila & Kankaanhuhta, 1999, 81.)

Vesimyyrä ja lapinmyyrä käyttävät ravinnokseen kasvien ja puiden juuria ja niiden kuorta. Ne voivat vaurioittaa jopa riukuuntumisvaiheessa olevien puiden juuria. Yleisimmin vesimyyrää tavataan vesistöjen äärellä ja pellonmetsityskohteilla. Lapinmyyrä on yleinen ojitetuilla turvemaidilla. Syönnin seurauksena puut altistuvat muille tuhoille, ja ne kaatuvat helposti juurien heikentyessä. (Uotila & Kankaanhuhta 1999, 82 – 83.)

2.6 Ruskomäntypistiäistuhot

Ruskomäntypistiäisen toukat syövät kesäkuussa edellisen vuoden ja sitä vanhemmat neulaset. Mäntypistiäisen joukkoesiintymät ovat tavallisia ja niitä esiintyy koko maassa. Joukkoesiintymän sattuessa pistiäiset lisääntyvät räjähdysmäisesti 2 – 3 vuoden ajan. Tämän jälkeen monisärmiövirus ja pistiäisillä loisivat hyönteiset yleistyvät ja pistiäiskanta romahtaa. (Uotila & Kankaanhuhta, 1999, 96-97.)

Ruskomäntypistiäiset eivät useimmiten yksin tapa puita. Kuitenkin tuhojen jatkuessa monta vuotta peräkkäin, osa heikentyneistä puista kuolee. Normaalina on noin 4 – 5 prosentin menetys runkoluvusta. Lisäksi laajempia puukuolemia voi aiheutua seuraustuhoista. Tuhoja voidaan torjua monisärmiövirusvalmisteella. Levitys onnistuu parhaiten lentokoneella tai helikopterilla, luvanvaraisuuden vuoksi se vaatii laajaa etukäteissuunnittelua. Kaikilta tuhoalueen maanomistajilta vaaditaan suostumus ennen kuin maa- ja metsätalousministeriö voi myöntää luvan lentoruiskutukseen. (Uotila & Kankaanhuhta 1999, 96 – 97.)

3 TUHOISTA SAATAVAT KORVAUKSET

3.1 Kestävän metsätalouden rahoituslaki

Kestävän metsätalouden rahoituslain varoilla voidaan rahoittaa seuraavia toimenpiteitä: puuntuotannon kestävyuden turvaaminen, metsien biologisen monimuotoisuuden ylläpitäminen, metsäluonnon hoitohankkeet ja muut edellä mainittuja tukevat edistämistoimenpiteet. Rahoitusta voidaan myöntää pääsääntöisesti yksityiselle maanomistajalle, mutta myös toimenpiteitä suorittaville muille tahoille esimerkiksi juurikäävän torjunnassa.

Metsänomistajasta riippumattomaan luonnontuhoon voi saada korvausta Kemera-varoista. Korvausta myönnetään vain yhden kerran samalle kohteelle kiertojalla. Tuhoon täytyy olla myös niin merkittävä, että se vaatii alueen uudelleen metsittämistä. Lisäksi korvausten vaatimuksena on tuhoalueen riittävä pinta-ala. Suomi on jaettu kolmeen tukivyöhykkeeseen, joiden perusteella pinta-alavaatimukset ja korvausten määrä jakautuvat. Tukivyöhykkeet esitellään kuviossa 1. Vähintään puolen hehtaarin pinta-alavaatimus on seuraavilla kohteilla: ensimmäisen ja toisen vyöhykkeen saaristokunnissa; kolmannella rahoitusvyöhykkeellä sellaisia vajaa-tuottoisia metsiä uudistettaessa, joissa alueella kasvavan ja siitä kolmen vuoden kuluessa hakatun puuston kantoraha-arvo on enintään kolminkertainen keskimääräisiin uudistamiskustannuksiin verrattuna; alue on ennestään puuton (esim. peltoheitto) tai maanomistajalla ei ole metsälain mukaista velvoitetta metsän uudistamiseen ja alue on luontaisesti metsänkasvatukseen sopivaa; metsänuudistamisen seurauksena syntynyt taimikko on tuhoutunut maanomistajasta riippumattomasta syystä; maanomistajasta riippumaton luonnontuho edellyttää alueen metsittämistä viljelemällä. Muissa tapauksissa pinta-alavaatimuksena on vähintään yksi hehtaari. Alueen täytyy olla yhtenäinen. Luonnontuhoissa vaatimuksena on siis yleisimmin vähintään puolen hehtaarin yhtenäinen uudistettava alue. (Kemera-opas 2009.)

Korvauksia voidaan saada myös uudistamisen vaatimiin töihin, kuten uudistusalan raivaukseen, heinäntorjuntaan ja uudistamisen yhteydessä tehtävään ojitukseen sekä niiden vaatimiin suunnittelukustannuksiin. Korvausta voi saada myös tai-

misuojien asettamiseen esimerkiksi myyrätuhojen estämiseksi. Hirvituhoihin ei saa korvausta Kemerasta, vaan korvaukset maksetaan hirvenkaatoluvista kerätyistä varoista. (Kemera-opas, 2009.)

Kuva 1. Maantieteelliset Kemeravyöhykkeet. (Metsäkeskus 2008.)

3.2 Metsävakuutus

Metsävakuuttaminen on Suomessa yllättävän vähäistä. Alle puolet yksityismetsistä on vakuutettu edes jonkinlaisella vakuutuksella. Vakuutuksia on lisäksi monenlaisia ja ne vaihtelevat vakuutusyhtiöittäin. Vakuutuksen ottaja saa itse valita, mitä vakuutus kattaa. Lisäksi vakuutukseen saa valita omavastuun määrän ja korvausmäärän. Vakuutusmaksu määräytyy tilan pinta-alan ja maantieteellisen sijainnin perusteella. Näiden muuttujien avulla voidaan määritellä maksu- ja korvaustaso metsän keskimääräistä tuottoa vastaavaksi. Metsävakuutukset ovat ainakin vielä melko halpoja, verrattuna esimerkiksi päätehakkuukypsän puuston tuhoutumiseen. Jos viime kesän tapaiset myrskyt yleistyvät, nousevat myös samalla vakuutusten hinnat. (Enemmistö yksityismetsistä on vakuuttamatta, 6.8.2010.)

Tässä tutkimuksessa käsiteltävistä tuhoista vakuutusten piiriin kuuluvat myrskytuhot, lumituhot, metsäpalot, myyrätuhot ja ruskomäntypistiäistuhot. Hirvieläimistä vain metsäkauristuhot ovat vakuutuksista korvattavia menetyksiä. Hirvituhoille ei

siis saa vakuutuksia vaan niihin saa korvaukset valtion lupamaksuvaroista. Korvauksen määrä lasketaan vahingoittuneen puutavaran arvon menetyksen, kohonneiden korjuukustannusten ja metsään jääneen korjaamattoman puutavaran avulla. Nuorissa metsissä otetaan huomioon myös menetetty odotusarvo. Ruskomäntypistiäistuhoissa pitää ottaa huomioon, että vakuutus korvaa vain tuhoutuneen puutavaran, ei kasvutappioita.

Tuhoalueelle haetaan ensin mahdolliset Kemera-korvaukset, joilla katetaan esimerkiksi mahdolliset uudistamiskustannukset. Metsävakuutus korvaa kasvutappiot. Pällekkäistä korvausta ei siis voi saada kahdesta eri lähteestä. Metsävakuutusmaksu on verovähennyskelpoinen. Vastaavasti vakuutuskorvaukset ovat ennakonpidätyksen alaista tuloa.

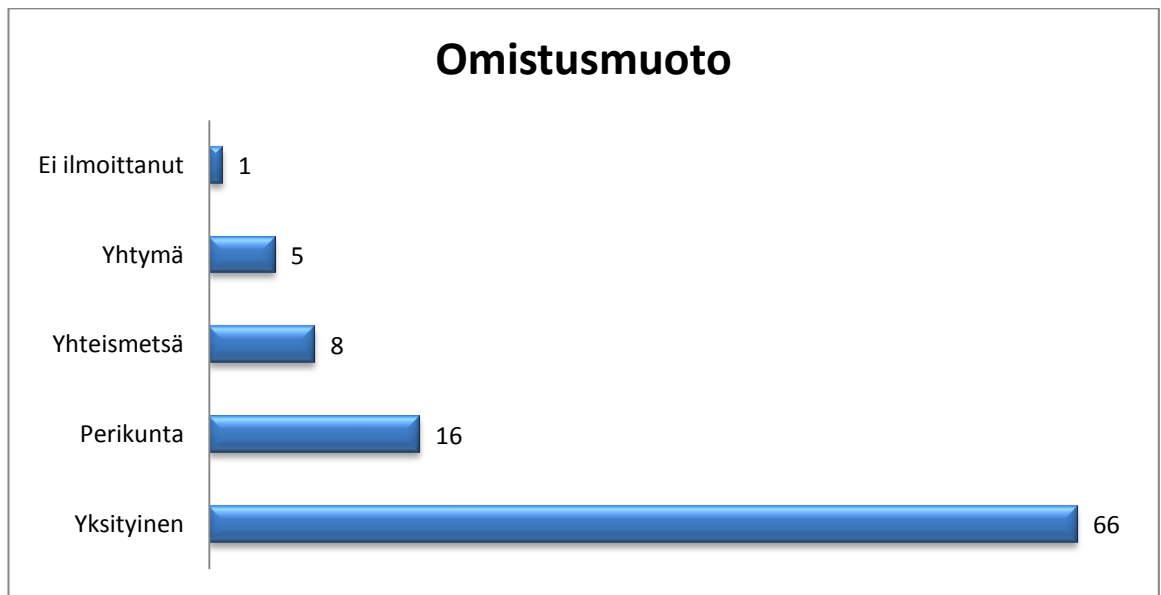
4 AINEISTO JA MENETELMÄT

Kyselylomakkeita lähetettiin yhteensä 296 kappaletta (ks. Liite 1 ja Liite 2.). Niistä tuli takaisin 97 kappaletta, joten vastausprosentti on erittäin hyvä, noin 33 prosenttia. Tavoitteena oli saada takaisin noin 100 vastausta, joten tavoite saavutettiin. Jos tavoite ei olisi täyttynyt, oltiin valmiina tekemään uusi otanta ja kyselylomakkeiden lisälähetykset. Otanta tehtiin Metsänhoitoyhdistys Karstulan rekisteristä valitsemalla systemaattisesti aakkosjärjestyksessä joka viides metsänomistaja. Metsänomistajia on alle 1400 henkilöä, joten tutkimustuloksissa on mukana noin seitsemän prosenttia metsänomistajista. Tasavälistä otantaa voitiin käyttää, koska metsänomistajat olivat listassa aakkosjärjestyksessä, jolloin otantamenetelmä oli tutkittavien ominaisuuksien perusteella satunnainen, eikä siinä esiintynyt jaksotaita vaihtelua esimerkiksi metsätilan pinta-alan suhteen. Kyselytutkimuksessa ja sen otannan suunnittelussa pyrittiin noudattamaan Tarja Heikkilän (1992, 32–68) kuvaamia kyselytutkimuksen periaatteita.

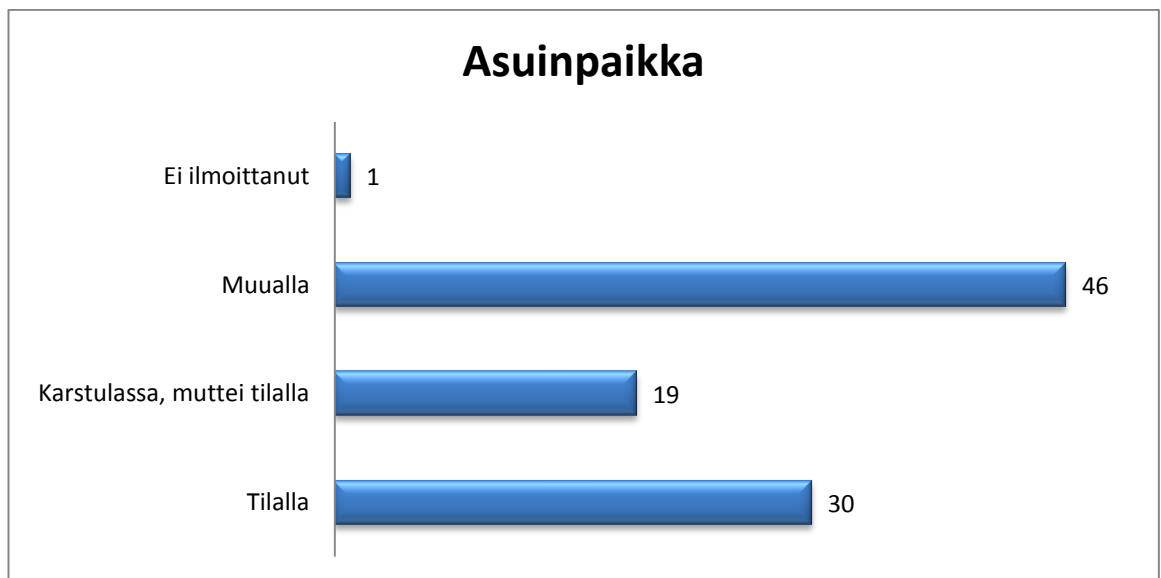
Tutkimukseen vastanneiden keski-ikä on 61 vuotta ja alle 40-vuotiaita on vain seitsemän. Naisten ja miesten keski-ikäen välillä ei ole käytännössä eroa. Miehillä keski-ikä on 61,1 vuotta ja naisilla 60,7 vuotta. Vastanneiden sukupuolijakauma on seuraava: 65 on miehiä ja 30 naisia. Lisäksi kaksi ei ilmoittanut sukupuoltaan. Vastanneiden keskimääräinen tilapinta-ala on noin 68 hehtaaria, kun se on koko metsänhoitoyhdistyksen alueella 42 hehtaaria. Tästä voidaan päätellä, etteivät pienitilaiset vastanneet yhtä innokkaasti kuin hieman isomman tilan omistavat metsänomistajat.

Kehitysluokkajakauma on keskimäärin melko tasainen. Metsänomistajat arvioivat tiloillansa olevan taimikoita 20 – 40 prosenttia, nuoria kasvatusmetsiä 20 – 40 prosenttia, varttuneita kasvatusmetsiä 20 – 40 prosenttia ja päätehakkuukypsiä metsiä 0 – 20 prosenttia.

Vastanneiden asuinpaikan ja omistusmuodon jakautuminen on ilmoitettu kuviossa 1. Vastanneista suurin osa on yksityisiä metsänomistajia. Perikuntien, yhteismetsien, yhtymien ja yksityisten metsänomistajien vastaukset on otettu huomioon ja käsitelty kaikki samalla tavalla riippumatta omistusmuodosta tai osakkaiden määrästä.

Kuvio 1. Omistusmuodon jakautuminen, lukumäärällisesti kaikista vastanneista.

Kuvio 2. Asuinpaikan jakautuminen, lukumäärällisesti kaikista vastanneista.

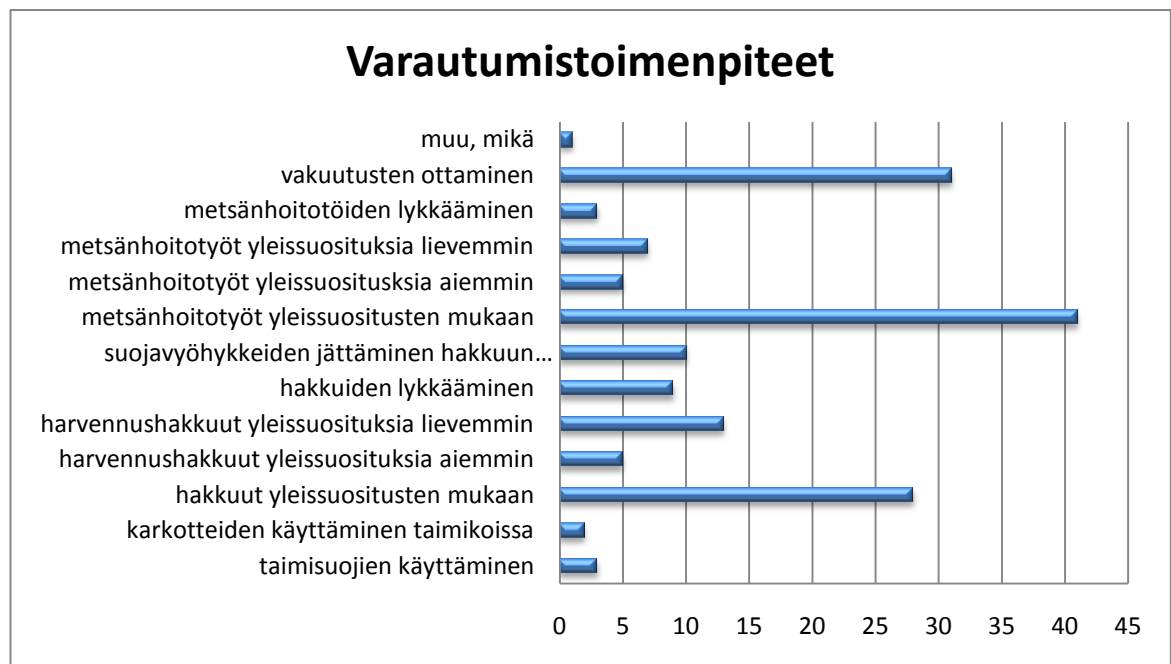
Vastanneista noin puolet, eli 49 henkilöä, asuu Karstulassa ja toinen puoli, 46 henkilöä, muulla paikkakunnalla. Silti noin kolmasosa asuu tilalla. (Kuvio 2.)

Kyselylomakkeen kohtien 8 ja 9, jotka koskivat tuhojen laajuutta ja ajankohtaa, vastausprosentti oli niin alhainen, ettei niiden perusteella voinut tehdä päätelmiä. Niitä ei siis ole käytetty tulosten raportoinnissa. Kyseiset kysymykset olivat ilmeisesti liian vaativia maanomistajien omatoimisesti vastattaviksi.

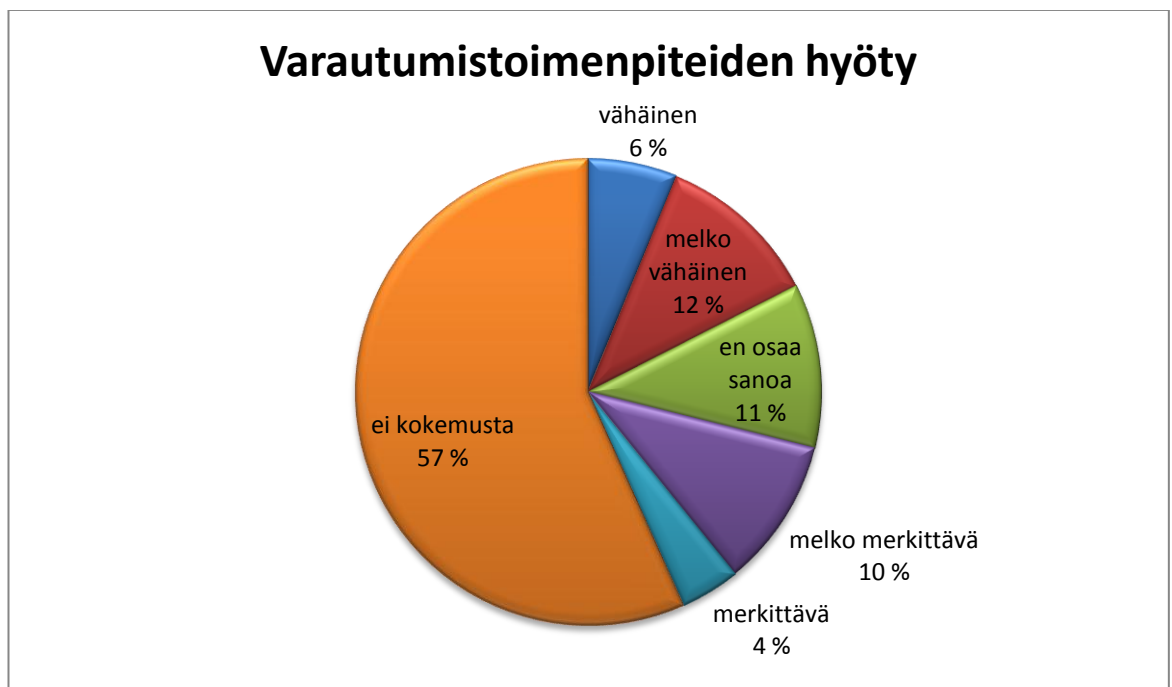
5 TULOKSET

5.1 Varautumistoimenpiteet

Kuviosta 3 erottuu selvästi kolme varautumistoimenpidettä. Ne ovat hakkuut yleissuositusten mukaan, metsänhoitotyöt yleissuositusten mukaan ja vakuutusten ottaminen. Seuraavina tulevat harvennushakkuut yleissuosituksia lievemmin, hakkuiden lykkääminen, suojavyöhykkeen jättäminen hakkuun yhteydessä ja metsänhoitotyöt yleissuosituksia lievemmin. Suurin osa metsänomistajista siis seuraa yleissuosituksia ja jos niistä poiketaan, on suositumpaa tehdä toimenpiteet hieman lievemmin kuin aiemmin. Tosin metsänhoitotöiden aikaistaminen on suositumpaa kuin niiden lykkääminen, mikä taas kuulostaa järkevältä taimikon kehityksen kannalta.

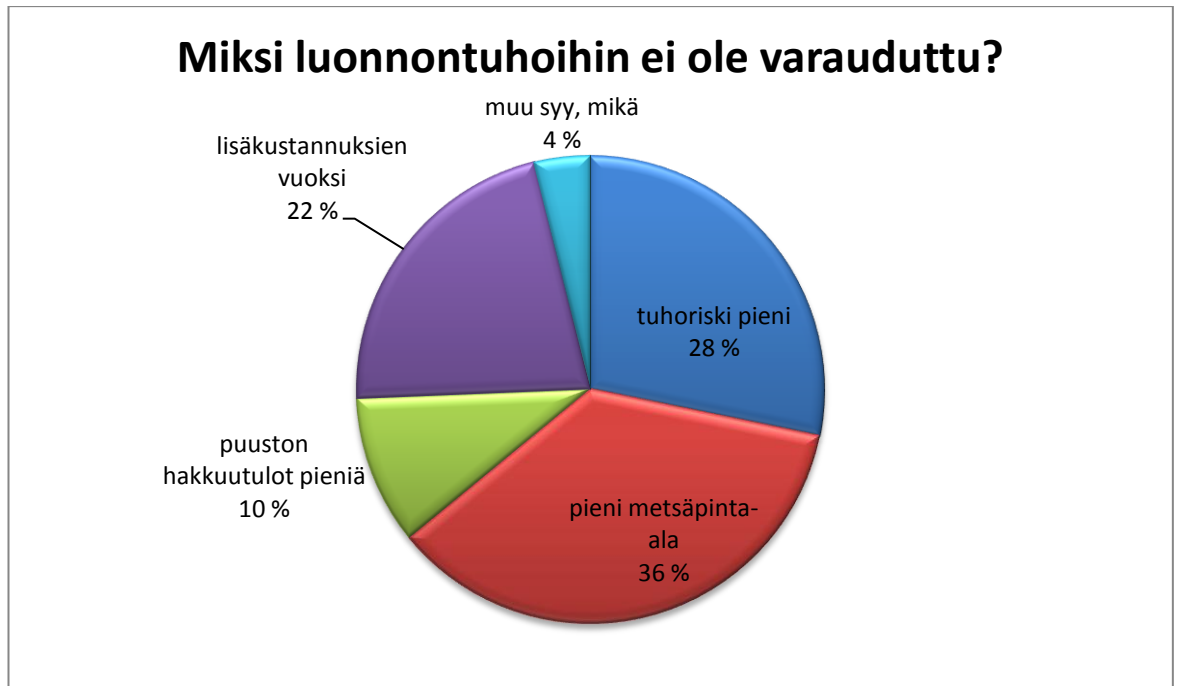

Kuvio 3. Varautumistoimenpiteiden määrä, lukumäärällisesti kaikista vastanneista.

Kuvio 4. Kokemukset varautumistoimenpiteiden hyödyllisyydestä, prosentteina kaikista vastanneista.

Kuvio 4 on mielenkiintoinen, koska suurin osa vastaajista ilmoittaa, ettei varautumistoimenpiteiden hyödyllisyydestä ole kokemuksia tai ettei osaa sanoa. Varautumistoimenpiteet ilmoittaa melko merkittäväksi tai merkittäväksi vain 14 % kaikista vastaajista. Melko vähäiseksi tai vähäiseksi taas ilmoittaa 18 %. Silti toimenpiteitä tehdään. Toimenpiteistä oli tosin suurin osa metsänhoitosuosituksen mukaan toimimista, jolloin metsänomistaja ei välttämättä ole osannut ajatella asiaa tuhojen torjumisen näkökulmasta. Näyttäisi siis vahvasti siltä, että suurin osa luottaa yleisiin metsänhoitosuosituksiin.

Kuvio 5. Varautumattomuuden syyt. Prosentteina vastanneista.

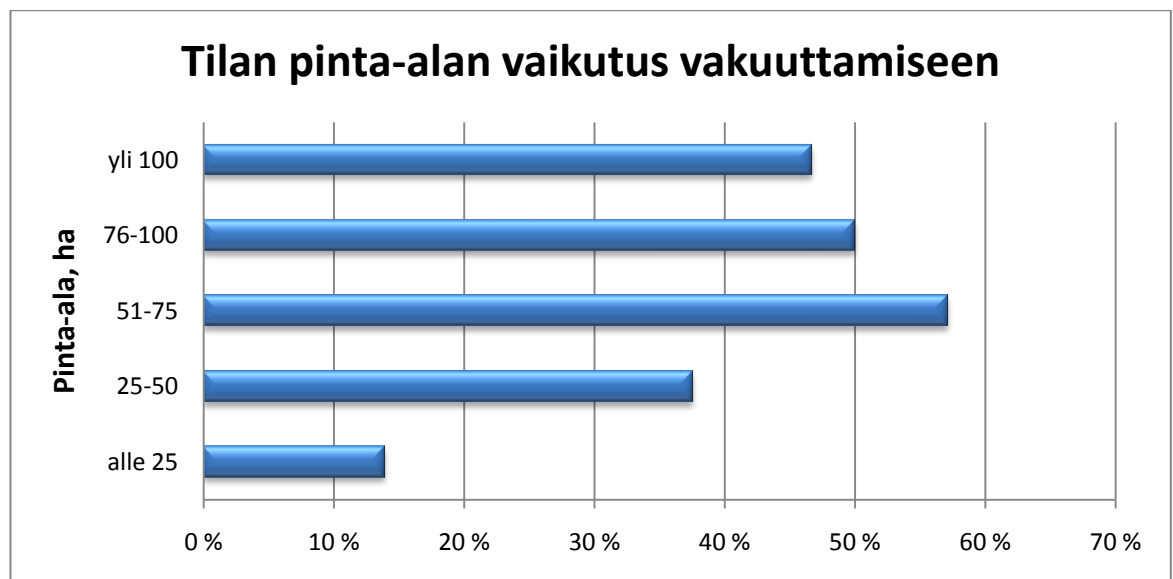
Pieni metsäpinta-ala näyttää olevan yleisin syy, miksi metsänomistajat eivät tunne tarpeelliseksi varautua tuhoihin. Kaksi seuraavaksi tärkeintä syytä varautumistoimenpiteiden tekemättömyyteen ovat pieni tuhoriski ja toimenpiteistä aiheutuvat lisäkustannukset.

5.2 Vakuutukset

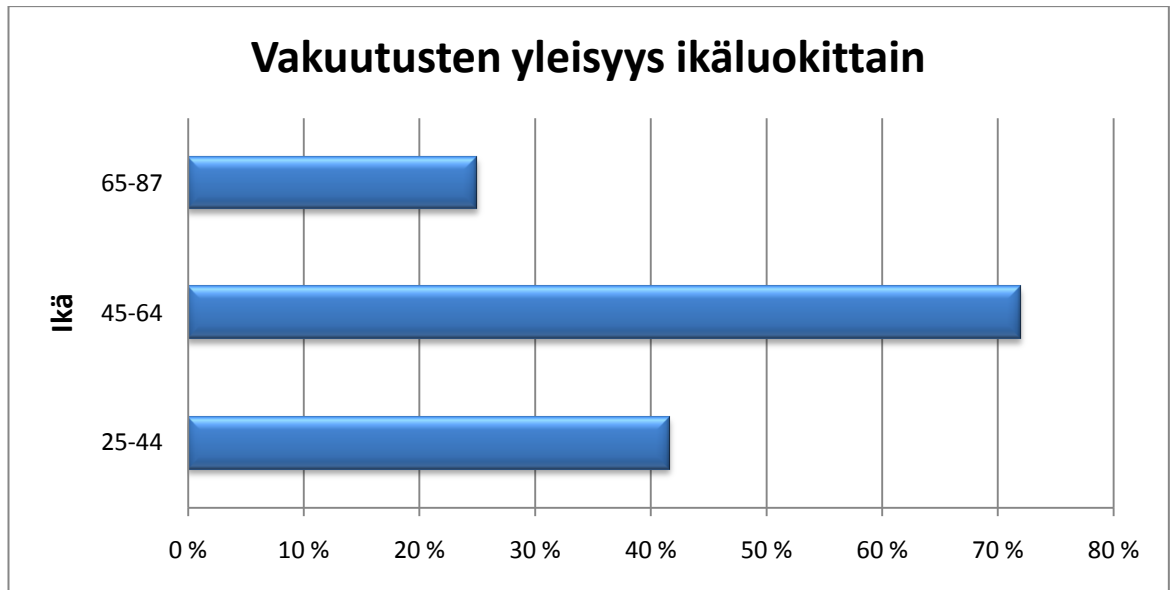
Kaikista vastanneista 31:llä, eli 32 prosentilla, on edes jonkinlainen metsävakuutus. Vakuutuksen ottaneiden tilakoko on noin 105 ha, kun taas vakuuttamattomien tilojen koko on noin 50 ha. Tilakoon ansiosta vakuutettua metsäpinta-alaa on kuitenkin 50,7 % laskettuna kaikkien vastaajien ilmoittamasta yhteenlasketusta metsäpinta-alasta. Yli puolet metsäpinta-alasta on siis vakuutettuna, vaikka vakuutuksen on ottanut vain 32 prosenttia kaikista vastanneista. Vakuutusten ottaminen on siis selvästi riippuvainen metsätilan pinta-alasta. Tämä ilmenee myös kuviosta 6. Alle 25 hehtaarin tiloista on vakuutettuna vain noin 13 prosenttia, kun 25–50 hehtaarin tiloista on vakuutettuna jo noin 38 prosenttia. Tulos on toisaalta outo, koska

vakuutuksen hinta on pinta-alakohtainen. Vakuutuksen hinta on siis suoraan verrannollinen pinta-alaan ja tilan maantieteelliseen sijaintiin. Lisäksi metsävakuutukset ovat verovähennyskelpoisia. Selityksiä ilmiölle on varmasti monia. Ensimmäisenä tulee kuitenkin mieleen, että suurilla tiloilla on vakaammat ja tasaisemmat tulot metsistään, jolloin omistajat ovat valmiimpia investoimaan vakuutuksiin. Lisäksi pinta-alan kasvaessa tuhojen ilmaantuminen yksittäisellä tilalla on todennäköisempää. Ensimmäinen palkki, eli alle 25 hehtaarin tilat, sisältää myös erittäin pieniä tiloja. Tähän sisältyy siis melko paljon vain muutaman hehtaarin tiloja, joiden puuston arvo saattaa olla hyvinkin vaatimaton ja vakuutusten ottaminen voi olla silloin kannattamatonta. (Kuvio 6.)

Joukossa on kuitenkin myös pieniä tiloja, joilla oli vakuutuksia. Kun asiaa pohtii pienen metsätilan kannalta, on mahdollista, että yksittäinen tuho aiheuttaa vauriota jopa koko tilan puustolle. Ajateltaessa asiaa tästä näkökulmasta, on pienten metsätilojen vakuuttaminen vähintään yhtä kannattavaa kuin isojenkin.

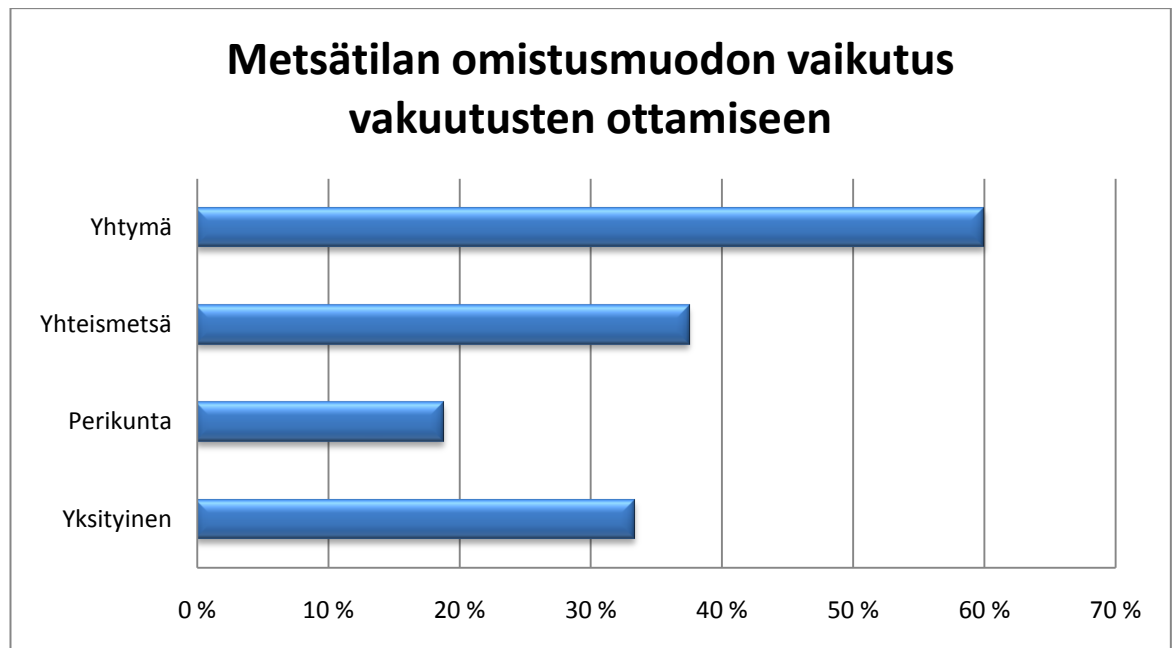

Kuvio 6. Tilan pinta-alan vaikutus vakuuttamiseen.

Kuvio 7. Vakuutusten yleisyys ikäluokittain, prosentteina ikäluokasta.

Kuviosta 7 voidaan selvästi nähdä, että nuoret metsänomistajat ottavat vanhempia metsänomistajia enemmän vakuutuksia. Tosin suurin osa vastaajista kuuluu keskimäiseen ikäluokkaan. Tarkasteltaessa tilannetta useammalla ikäluokalla, laskee vakuutusten ottamisen yleisyys melko tasaisesti kohti vanhempia ikäluokkia. Tämä saattaa johtua siitä, että nuoremmat metsänomistajat ovat valmiita sijoittamaan metsäänsä enemmän tulevaisuuden puunmyyntitulojen vuoksi. Vanhemmat metsänomistajat saattavat olla jo välinpitämättömiä, koska he eivät välttämättä saa omistusaikanaan enää tuloja metsäomaisuudestaan. Vakuutusten osalta kehitettävää olisi siis etenkin vanhimpiin ikäluokkiin kohdistuvassa markkinoinnissa. Sukupuolen merkitys vakuutusten ottamiseen on vähäisempi. Vastanneista naisista noin 37 prosentilla on vakuutus ja miehillä noin 31 prosentilla. Tämän tutkimustuloksen mukaan naiset ovat siis hieman miehiä ahkerampia vakuuttajia.

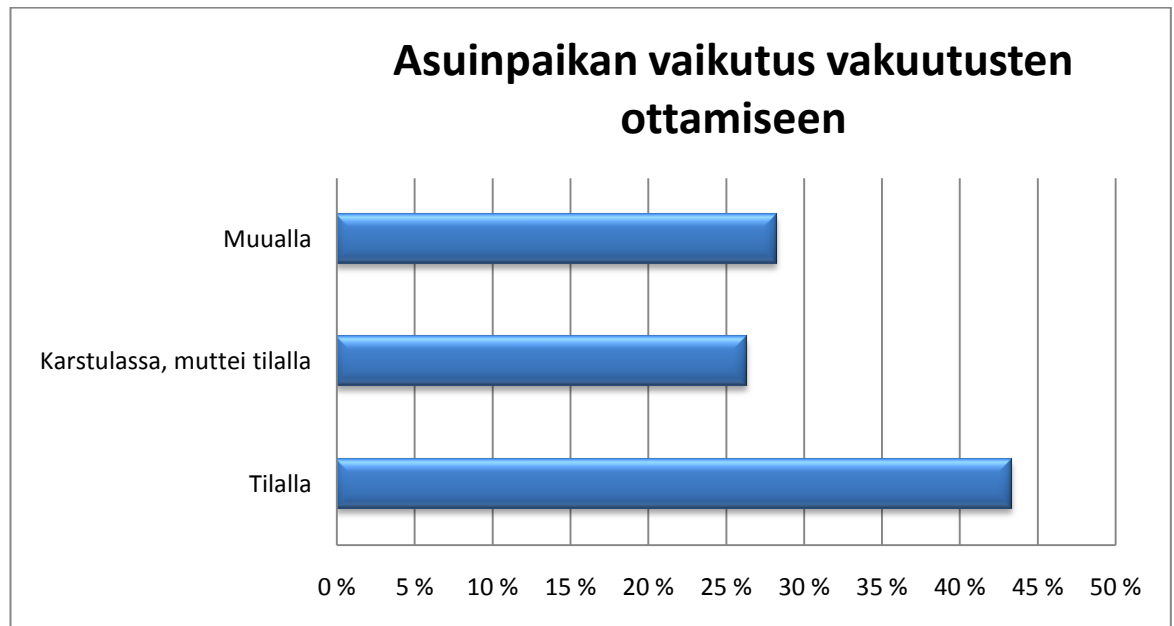

Kuvio 8. Metsätilan omistusmuodon vaikutus vakuutusten ottamiseen, prosentteina omistusmuodoittain.

Yhtymät ottavat vakuutuksia yleisimmin, kun verrataan eri omistusmuotoja keskenään. Toisena tulevat yhteismetsät, kolmantena yksityiset ja viimeisenä perikunnat. Syitä perikuntien vähäiseen vakuuttamiseen ovat todennäköisesti kesken olevat perinnönjaot ja mahdolliset kiistat metsien omistuksesta, niiden hoidosta ja käytettävistä menetelmistä.

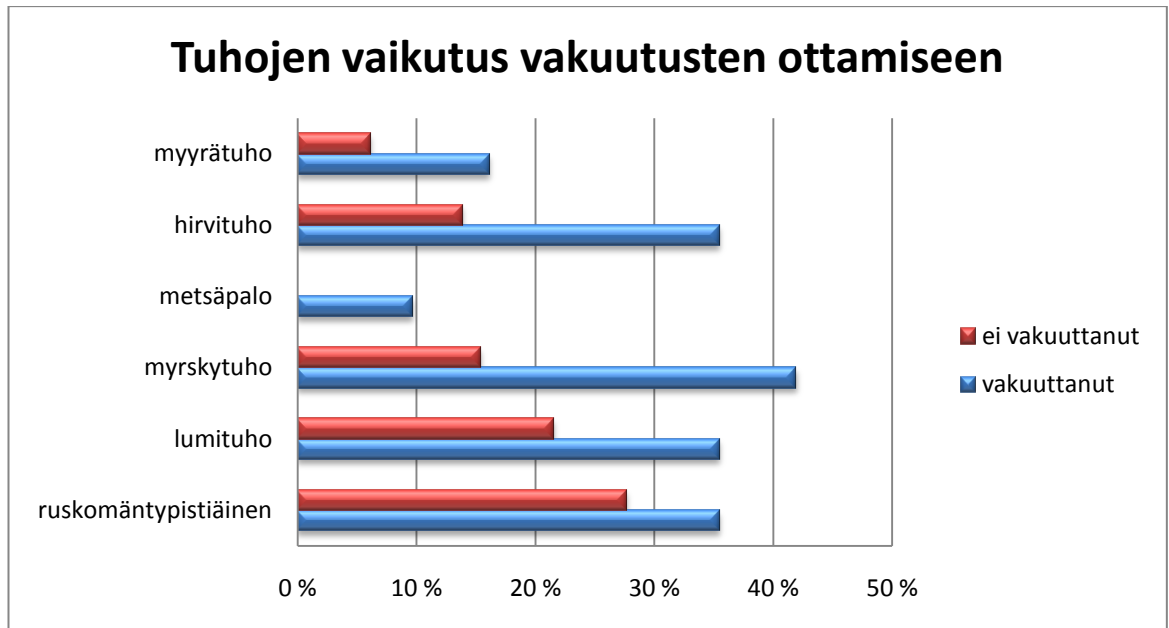
Yhtymien vakuutusten ottamisen yleisyys saattaisi johtua siitä, että yhtymien metsäpinta-alat ovat hieman normaalia suurempia. Toisaalta luulisi myös yhteismetsillä olevan sama tilanne, mutta niiden osalta vakuutusten määrä jää hieman vähäisemmäksi. Vertailtaessa yhtymien metsien pinta-alaa keskimääräisen vakuutetun tilan pinta-alaan, on vain yhdellä pinta-ala keskimääräistä suurempi. Toisaalta alle 25 hehtaarin tiloja, joilla vakuutusten ottaminen on heikointa, ei ole yhtymien joukossa kuin yksi ja senkin tilakoko on 23 hehtaaria. Yhteismetsillä keskimääräinen tilakoko on taas selvästi pienempi kuin yhtymillä, eli tilan pinta-alalla saattaa olla vaikutusta tähänkin tulokseen. Toisaalta yhtymien ja yhteismetsien osuus vastanneista on lukumääräisesti niin pieni, ettei tällainen vertailu ole välttämättä aivan totuudenmukainen. Lisäksi yhteismetsien pinta-alat ovat todennäköisesti suurempia kuin vastauksista selviää. Tämä johtuu siitä, että vastaaja on todennäköisesti

ilmoittanut vain oman osansa yhteismetsän kokonaispinta-alasta. Selvää kuitenkin on, että yhtymät ja yhteismetsät ottavat vakuutuksia muita enemmän. (Kuvio 8.)

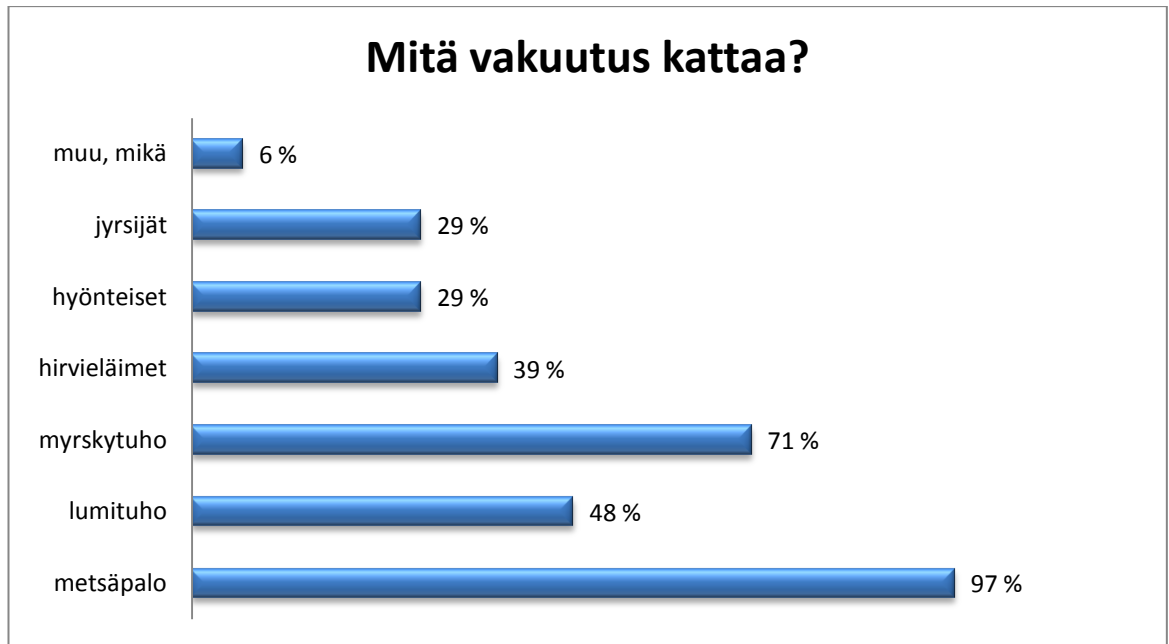
Kuvio 9. Asuinpaikan vaikutus vakuutusten ottamiseen, prosentteina asuinpaikoittain.

Asuinpaikallakin näyttäisi olevan jonkinlainen vaikutus vakuutusten ottamisen yleisyyteen. Tilalla asuvista yli 40 % ilmoittaa vakuuttaneensa metsänsä. Tilan ulkopuolella asuvien vakuutusprosentti jää alle 30 %:n, asui sitten Karstulassa tai kauempana. Tämä tulos johtuu todennäköisesti siitä, että tilalla asuvat ovat kiinteämmässä yhteydessä metsiinsä ja ovat usein muutenkin aktiivisempia metsätalouden harjoittajia. Monella saattaa olla lisäksi myös maataloutta. Tilalla asuvat havaitsevat siis helpommin pienetkin tuhonaiheuttajat. Tämä tietysti luo epävarmuutta metsän tulevaisuutta kohtaan ja motivoi vakuuttamaan. Muualla asuvat metsänomistajat eivät siis välttämättä edes tiedä kaikista metsiinsä kohdistuvista tuhoista. Toinen erittäin paljon vaikuttava tekijä on pinta-ala. Aiemmin jo todettiin metsätilan pinta-alan vaikuttavan vakuutusten ottamiseen ja kun lasketaan tilalla asuvien metsäpinta-alojen keskiarvo, on se 148 ha. Muualla Karstulassa asuvien omistamat tilat ovat keskimäärin 28 ha ja muulla paikkakunnalla asuvien 35 ha. (Kuvio 9.)

Kuvio 10. Tilalla esiintyneiden tuhojen vaikutus vakuutusten ottamiseen, osuudet prosentteina.

Kuviossa 10 esitetään vakuutetuilla ja vakuuttamattomilla tiloilla esiintyneet tuhot. Tuhojen ajankohtaa ei ole otettu huomioon. Tuloksen mukaan vakuutuksen ottaneilla on ollut tuhoja hieman enemmän kuin vakuuttamattomilla. Tästä voidaan päätellä, että tuhojen ilmaantuminen on ehkä motivoinut ottamaan vakuutuksia. Toisaalta vakuutuksen ottaneet metsänomistajat ovat aktiivisempia valvomaan metsänsä tilaa, koska tuhon sattuessa he saattavat saada korvauksia. Vakuutuksen ottaminen voi siis jopa saada metsänomistajan harjoittamaan metsätaloutta aktiivisemmin.

Kuvio 11. Otettujen vakuutusten sisältö, prosentteina kaikista vakuutuksista.

Metsänomistajien ottamien metsävakuutusten sisältö on mielenkiintoinen. Lähes kaikilla vakuuttajilla vakuutukseen kuuluu metsäpalovakuutus. Lumituhovakuutus on 48 prosentilla ja myrskytuhovakuutus 71 prosentilla vastaajista. Lumi- ja myrskytuhot ovat kuitenkin keskimäärin yleisempiä kuin metsäpalot, joten voisi kuvitella, että niiden aiheuttamiin tuhoihin myös varauduttaisiin vakuuttamalla. Esimerkiksi vuonna 2009 maksettiin vakuutusyhtiöiden ja – yhdistysten korvauksia tuulen aiheuttamista metsätuhoista kymmenkertainen määrä verrattuna tulen aiheuttamiin metsätuhoihin (Metsätilastollinen vuosikirja 2010, 119).

Metsäpalon aiheuttama tuho voi usein olla lähes täydellinen, mutta nykyisin laajat metsäpalot ovat melko harvinaisia tiheän tieverkoston ja lentoliikenteen ansiosta. Metsäpalo siis huomataan usein jo varhaisessa vaiheessa, ennen kuin se leviää laajalle alueelle. Riittävän voimakas myrsky taas aiheuttaa tuhoja, joita ei voi mitenkään estää. Vuoden 2010 kesän ja syksyn aikana sattuneet myrskyt osoittivat, kuinka pahaa jälkeä syntyy lyhyessä ajassa. Pahimmillaan myrsky saattaa kaataa koko tilan puut taimikoista päätehakkukypsiin metsiin. Taloudelliset tappiot ovat näissä tapauksissa erittäin merkittävät. Myös lumituhot voivat olla hyvinkin merkittäviä, etenkin alueellisesti.

Hirvieläimille, jyrtsijöille ja hyönteisille on otettu vähemmän vakuutuksia. Hirvieläin- vakuutuksissa pitää ottaa huomioon, että vakuutus ei korvaa hirvituhoja. Hirvituho- korvaukset maksetaan valtion hirven metsästyksen lupavaroista. Valtion lupava- roista voidaan maksaa laatu- ja kasvatappioita sekä mahdolliset uudistamis- ja suunnittelukustannukset. Vakuutuksissa korvattavia hirvieläintuhoja ovat esimer- kiksi metsäkauriin aiheuttamat tuhot kuusen taimikoissa. Karstulassa metsäkauris- kanta on melko pieni. Tämän vuoksi hirvieläinvakuutukset jäivät melko alhaisiksi. Hyönteisvakuutuksia sisältää 29 prosenttia vakuutuksista. Jyrtsijävakuutuksia on sama määrä. Hyönteisvakuutusten alhaista määrää selittää se, ettei hyönteistuho kovinkaan usein aiheuta täydellistä, metsikön kuolemiseen johtavaa tuhoa. Lisäksi esimerkiksi ruskomäntypistiäisen aiheuttamia tuhoja ei korvata kuin kuolleista puista. Kasvatappioita ei siis korvata. Jyrtsijät aiheuttavat tuhoja useimmiten taimi- koissa, koska niistä ei ole odotettavissa tuloja lähiaikoina. Tämä saattaa olla syytä jyrtsijävakuutusten pieneen määrään.

Kuvio 12. Syitä siihen miksei vakuutusta ole otettu, prosentteina niistä vastanneista, joilla ei ole minkäänlaista vakuutusta.

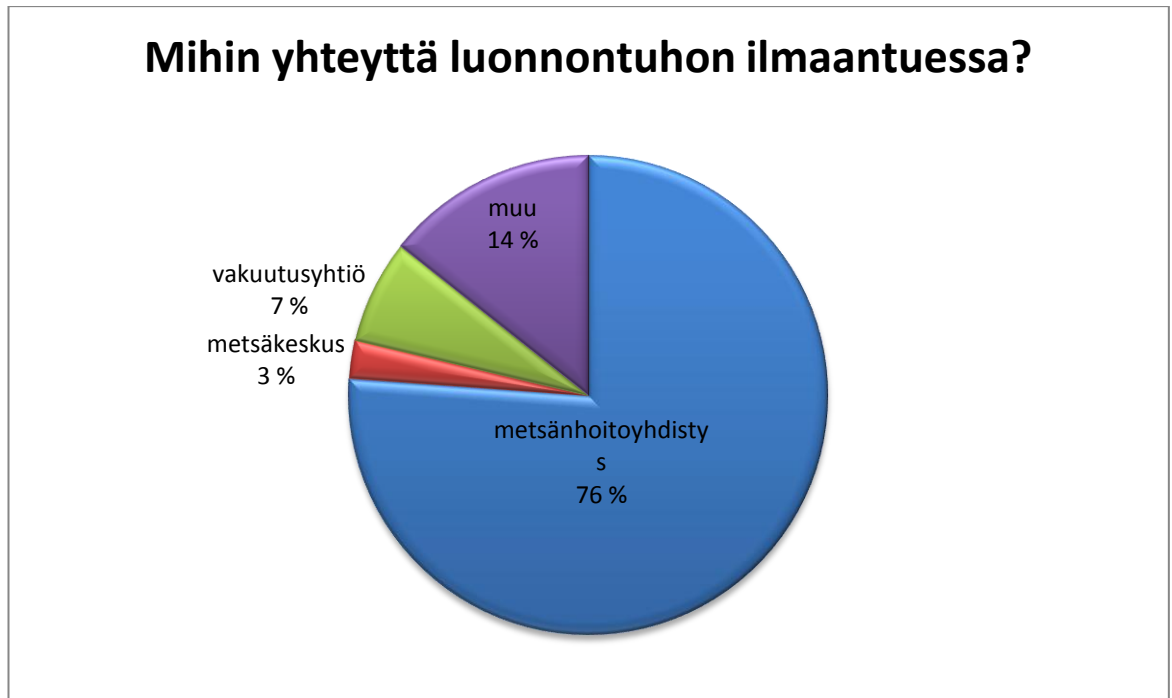
Suurin syy siihen, miksi vakuutusta ei ole otettu, on pieni metsäpinta-ala. Pinta- alan vaikutus onkin tullut todettua jo useamman kerran tämän tutkimuksen ede- tessä. Lisäksi merkittäviä syitä ovat tuhojen pienuus ja lisäksi vakuutukset mielle-

tään liian kalliiksi. Vakuutusehdoissa ei tulosten mukaan ole juurikaan valittamista. Toisaalta metsänomistajalla, jolla ei ole vakuutusta, ei ole välttämättä käsitystä vakuutusehdoista. Kuvion 12 mukaan vakuutusten markkinoinnissa eniten kehitettävää on kuitenkin pientilallisten kohdalla.

Noin puolet vastaajista ilmoitti saaneensa tarpeeksi tietoa vakuutuksista. Ne vastaajat, jotka kokivat saaneensa liian vähän tietoa, halusivat sitä ensisijaisesti metsänhoitoyhdistykseltä. Vakuutusyhtiöiden kannattaisi siis yrittää tiedottaa vakuutuksista entistä enemmän ja yrittää tehdä yhteistyötä metsänhoitoyhdistysten kanssa. Lisäksi tuhon sattuessa suurin osa oli ottanut yhteyttä metsänhoitoyhdistykseen.

5.3 Metsänomistajien tietolähteet ja lisätiedotuksen tarve

Suurin osa metsänomistajista ilmoittaa ottaneensa luonnontuhojen ilmaantuessa yhteyttä ensisijaisesti metsänhoitoyhdistykseen. Tulokseen ei vaikuta asuinpaikka, omistusmuoto tai tilan pinta-ala, kuten aikaisempiin tuloksiin. Noin 76 prosenttia ilmoittaa ottaneensa ensisijaisesti yhteyttä metsänhoitoyhdistykseen. Kuvio 13 havainnollistaa tilanteen. Kuviossa ei ole mukana metsänomistajia, jotka eivät ole ottaneet yhteyttä mihinkään.

Kuvio 13. Yhteydenotot luonnontuhon ilmaantuessa.

Samoihin tuloksiin päästään myös lisätiedotuksen tarpeen osalta. Kuvio 14 selviää, mistä metsänomistajat haluaisivat lisää tietoa metsävakuutuksista. Kuviossa ei ole otettu huomioon metsänomistajia, jotka eivät tarvitse lisätiedotusta. Noin 72 prosenttia vastanneista haluaisi tietoa lisää metsänhoitoyhdistykseltä.

Kuvio 14. Lisätiedon lähteet vakuutusasioihin.

Metsänhoitoyhdistykset ovat siis edelleen metsänomistajan ensisijaisia tiedonlähteitä. Vaikka tietoa on saatu muistakin lähteistä, niin ne metsänomistajat, jotka tarvitsevat lisää tietoa, haluaisivat sitä juuri omalta metsänhoitoyhdistykseltään. Tulokset osoittavat, että metsänhoitoyhdistykset ovat yllättävän suuressa roolissa myös metsävakuutusasioiden neuvonnassa. Metsänhoitoyhdistys mielletään siis paikallisesti luotettavaksi ja olosuhteet parhaiten tunteväksi tahoksi. Metsänhoitoyhdistyksellä on lisäksi valmiit suhteet metsänomistajiin, mikä helpottaa yhteydenottoa. Vakuutusyhtiöiden myynti saattaa olla siis hyvin riippuvainen metsänhoitoyhdistyksen metsäneuvojien asenteista metsävakuutuksia kohtaan. Jos metsäneuvoja kannattaa vakuutusten ottamista, hän on silloin käytännössä yksi markkinoija metsävakuutuksille.

6 PÄÄTELMÄT

Suurin osa metsänomistajista luottaa yleisten metsänhoitosuosituksen mukaisiin toimenpiteisiin. Muut varautumistoimenpiteet, vakuutuksia lukuun ottamatta, ovat harvinaisempia. Metsävakuutusten osuus yksityismetsissä on viimeisten kymmenen vuoden aikana ollut koko Suomessa noin 30–40 prosenttia. Karstulan alueella päädyttiin siis samaan tulokseen kuin valtakunnallisesti, koska kaikista vastanneista 32 prosentilla on jonkinlainen metsävakuutus. Tutkimuksesta selviää kuitenkin mielenkiintoinen seikka. Vaikka vain 32 prosentilla metsänomistajista on metsävakuutus, silti noin 51 prosenttia kokonaispinta-alasta on vakuutettuna. Vakuutusyhtiöt eivät siis ole onnistuneet markkinoimaan metsävakuutuksia pienen metsätilan omistajille. Tässä heillä olisi siis parannettavaa. Koko Suomen yksityismetsien pinta-alasta on arvion mukaan vakuutettuna noin 40 prosenttia, kun vakuutusten osuus on ollut 30 – 40 prosenttia. Näiden lukujen mukaan tulos on samansuuntainen myös valtakunnallisesti.

Tutkimuksen aikana tuli monessa eri vertailussa selville, että metsätilan pinta-alan vaikutus metsänomistajien tekemiin ratkaisuihin on huomattava. Pienen metsätilan omistajat eivät siis ole yhtä aktiivisia varautumaan luonnontuhoihin kuin isomman tilan omistavat. Usein erilaiset varautumistoimenpiteet aiheuttavat lisäkustannuksia, ja pienillä tiloilla on epäsäännöllisemmät puunmyyntitulot kuin suuremmilla. Tämän vuoksi on ymmärrettävää, että kynnyksellä sijaitsevat toimenpiteisiin, joista ei välttämättä koskaan ole hyötyä, on suurempi. Isommalle tilalle myös osuu luonnontuho todennäköisemmin kuin pienelle tilalle, jos vertailussa huomioidaan pelkkä pinta-ala. Tutkimustulosten perusteella tilalla, jolla on ollut tuhoja, on myös useammin vakuutus. Tämäkin seikka selittää isojen tilojen suurempaa vakuutusmäärää.

Yleisin metsävakuutus on metsäpalovakuutus. Tämä on ristiriitaista, kun verrataan metsäpalojen yleisyyttä esimerkiksi myrsky- tai lumituhoihin. Metsänomistajat ovat karkeasti ilmaistuna siis ottaneet vääriä vakuutuksia, suhteutettuna todennäköisimpään tuhonaiheuttajaan.

Eniten metsävakuutuksia ottaa keskimääräistä suuremman metsätilan omistajat. Tämän vuoksi myös tilalla asuvat ja yhtymät ovat vakuuttaneet metsänsä norma-

lia useammin. Tiloilla asuvien ja yhtymien metsätilat ovatkin yleensä melko suuria, mikä selittää taas osaltaan pinta-alan ja vakuutusten ottamisen suhdetta.

Metsänhoitoyhdistykset ovat edelleen avainasemassa metsänomistajien tiedottamisessa ja neuvonnassa. Metsäneuvojien ammattitaito, asiantuntemus ja asenne ovat siis tärkeitä myös metsävakuuttamisessa. Vakuutusyhtiöiden kannattaisikin järjestää koulutustilaisuuksia, jotka on kohdennettu metsäammattilaisille. Näin vakuutusyhtiöt voisivat saada lisää asiakkaita ja metsänomistajat olisivat paremmin varautuneita yllättäviin luonnontuhoihin.

LÄHTEET

- Enemmistö yksityismetsistä on vakuuttamatta. 6.8.2010. [Verkkolehtiartikkeli]. YLE Etelä-Karjala. [Viitattu 25.4.2011]. Saatavana: http://yle.fi/alueet/perameri/2010/08/enemmisto_yksityismetsista_on_vakuuttamatta_1884677.html
- Heikkilä T. 1998. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Kemera-opas. 9.11.2009. [Verkkojulkaisu]. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio ja metsäkeskus Pirkanmaa 2002 - 2008. [Viitattu 2.4.2011]. Saatavana: http://www.metsavastaa.net/files/metsavastaa/pdf/amm_kemeraj.pdf
- Metsäkeskus. 22.2.2008. [Verkkosivusto]. Metsäkeskukset. [Viitattu 16.3.2011]. Saatavana: http://www.metsakeskus.fi/web/fin/uutiset/2008_uutiset/helmikuu/uu_ta_tj_kem_erauoan+korotus.htm
- Metsänhoitoyhdistys Karstula. [Verkkosivusto]. Metsänhoitoyhdistysten Palvelu MHYP Oy ja Metsänhoitoyhdistykset. [Viitattu 14.3.2011]. Saatavana: http://www.mhy.fi/karstula/fi_FI/index/
- Metsätilastollinen vuosikirja. 2010. Metsäntutkimuslaitos. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Uotila A. & Kankaanhuhta V. 1999. Metsätuhojen tunnistus ja torjunta. Helsinki: Metsälehti kustannus.
- Valtakunnallinen metsätuhovalmiussuunnitelma ja sen toimeenpano. 16.10.2009. [Verkkojulkaisu]. Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 13.3.2011]. Saatavana: http://www.mmm.fi/attachments/mmm/ministerio/5kgWRDzel/Valtakmetsa_tuhovalmiussuunnitelma16_10_09.pdf

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Hyvä metsänomistaja

Olen opiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta maa- ja metsätalouden yksiköstä Tuomarniemeltä. Teen opinnäytetyötä aiheesta ”Metsänomistajien varautuminen luonnontuhoihin” yhteistyössä Karstulan metsänhoitoyhdistyksen kanssa. Työhön liittyen on lähetetty kysely 300 metsänomistajalle, jotka Metsänhoitoyhdistys Karstula on valinnut tiedoistaan järjestelmällisellä otannalla. Kaikkien kyselyyn vastanneiden ja arvontalipukkeiden täyttäneiden kesken arvotaan Fiskars halkaisukirves.

Kyselylomake on nimetön, eikä yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa sen tai työssä julkaistun aineiston perusteella. Osallistuaksenne arvontaan Teidän on kuitenkin täytettävä arvontalipuke ja palautettava se kyselylomakkeen kanssa samassa palautuskuoressa. Arvontalipukkeiden tietoja ei yhdistetä kyselylomakkeeseen, vaan molemmat siirretään palautusten saapuessa eri kansioihin. Arvonnan voittajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Pyydän Teitä vastaamaan kyselyyn mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 7.3.2011. Palautuskuoren postimaksu on puolestanne valmiiksi maksettu. Jos lomakkeista ilmenee kysyttävää, voitte ottaa yhteyttä allekirjoittaneeseen.

Kiitoksia vaivannäöstänne.

Veli-Matti Oikari
Kivijärventie 786
43660 Vastinki
puh. 0400 960 386
s-posti: veli-matti.oikari@seamk.fi

Leikkaa arvontalipuke katkoviivaa pitkin ja palauta yhdessä kyselylomakkeen kanssa.

ARVONTALIPUKE

Nimi _____

Puhelinnumero _____

Liite 2. Kyselylomake

Metsänomistajien varautuminen

luonnontuhoihin - Kyselytutkimus

1. Kyselyyn vastaaja on (rastita vaihtoehto)
 - Mies
 - Nainen

2. Kyselyyn vastaajan ikä?
 _____ vuotta

3. Kyselyyn vastaaja on (rastita vaihtoehto)
 - Metsätilan omistaja
 - Metsätilan omistajan puoliso
 - Muu perheenjäsen
 - Perikunnan/yhtymän jäsen
 - Muu, mikä _____

4. Asuinpaikka
 - Tilalla
 - Karstulassa, muttei tilalla
 - Muulla paikkakunnalla, missä _____

5. Omistussuhde (rastita vaihtoehto)
 - Yksityinen
 - Perikunta, osakkaita _____ henkilöä
 - Yhteismetsä, osakkaita _____ henkilöä

6. Metsätilan pinta-ala?
 _____ ha

7. Arvioi metsätilanne kehitysluokkajakaumaa prosentuaalisesti. (ympyröi vaihtoehto)

Taimikoita				
0-20%	20-40%	40-60%	60-80%	80-100%
Nuoria kasvatusmetsiä				
0-20%	20-40%	40-60%	60-80%	80-100%
Varttuneita kasvatusmetsiä				
0-20%	20-40%	40-60%	60-80%	80-100%
Päätehakuukypsiä metsiä				
0-20%	20-40%	40-60%	60-80%	80-100%

8. Onko metsätalallanne ollut omistusaikananne luonnontuhoja, milloin? (ympyröi aika tuhosta, jätä tyhjäksi jos ei ole ollut)

	Aika tuhosta, vuotta		
Ruskomäntypistiäinen	0-5	5-15	15-
Lumituho	0-5	5-15	15-
Myrskytuho	0-5	5-15	15-
Metsäpalo	0-5	5-15	15-
Hirvituho	0-5	5-15	15-
Myyrätuho	0-5	5-15	15-
Muu mikä			
_____	0-5	5-15	15-

9. Mikä on eri tuhonaiheuttajien merkittävyys metsikössänne asteikolla 1-5? (ympyröi asteikolta tai jätä tyhjäksi jos ei ole kokemusta)

1=vähäinen, 2=melko vähäinen, 3=en osaa sanoa, 4=melko merkittävä, 5=merkittävä

Ruskomäntypistiäinen	1	2	3	4	5
Lumituho	1	2	3	4	5
Myrskytuho	1	2	3	4	5
Metsäpalo	1	2	3	4	5
Hirvituho	1	2	3	4	5
Myyrätuho	1	2	3	4	5
Muu mikä					
_____	1	2	3	4	5

10. Miten metsäenne kohdistuneet tuhot tulivat ilmi (rastita vaihtoehto)

- Huomasitte itse
 Metsänhoitoyhdistys tiedotti
 Metsäkeskus tiedotti
 Jostain muualta, mistä _____

11. Onko teillä metsävakuutusta? (rastita vaihtoehto)

- Kyllä
 Ei

- a. Jos on, mitä vakuutus kattaa? (rastita vaihtoehto/vaihtoehdot)

- Metsäpalo
 Lumituho
 Myrskytuho
 Hirvieläimet
 Hyönteiset
 Jyrsijät
 Muu, mikä _____

- b. Jos ei ole, miksi ei? (rastita vaihtoehto/vaihtoehdot)
- Liian kallis
 - Korvaukset pieniä
 - Vakuutusehdot eivät miellytä
 - Pieni metsäpinta-ala
 - Puuston hakkuutulot pieniä
 - Tuhot pieniä
 - Muu, mikä _____
12. Onko metsän eri vakuutusvaihtoehtoista tiedotettu tarpeeksi? (rastita vaihtoehto)
- Kyllä
 - Ei
- a. Jos on, mikä taho on tiedottanut? (rastita tärkein)
- Metsänhoitoyhdistys
 - Metsäkeskus
 - Vakuutusyhtiö
 - Lehdet
 - Muu, mikä _____
- b. Jos ei ole, mistä haluaisitte lisää tietoa? (rastita tärkein)
- Metsänhoitoyhdistys
 - Metsäkeskus
 - Vakuutusyhtiö
 - Lehdet
 - Muu, mikä _____
13. Mihin olette ottanut ensimmäisenä yhteyttä tuhojen ilmaantuessa? (rastita vaihtoehto)
- Metsänhoitoyhdistys
 - Metsäkeskus
 - Vakuutusyhtiö
 - Muu, mikä _____
14. Oletteko hakenut apua tuhoarvion tekemiseen, mistä? (rastita vaihtoehto)
- En ole hakenut
 - Metsänhoitoyhdistykseltä
 - Metsäkeskukselta
 - Vakuutusyhtiöltä
 - Muualta, mistä _____

15. Oletteko varautunut luonnontuhojen varalle? (rastita vaihtoehto/vaihtoehdot)

- Taimisuojausten käyttäminen
- Karkotteiden käyttäminen taimikossa
- Hakkuut yleissuositusten mukaan
- Harvennushakkuut yleisiä suosituksia aiemmin
- Harvennushakkuut yleisiä suosituksia lievemmin
- Hakkuiden lykkääminen
- Suojavyöhykkeen jättäminen hakkuun yhteydessä
- Metsänhoitotyöt yleissuositusten mukaan
- Metsänhoitotyöt yleisiä suosituksia aiemmin
- Metsänhoitotyöt yleisiä suosituksia lievemmin
- Metsänhoitotöiden lykkääminen
- Vakuutusten ottaminen
- Muu, mikä _____

16.

a. Jos olette varautunut luonnontuhoihin, ovatko toimenpiteet olleet mielestänne hyödyllisiä asteikolla 1-5? (ympyröi vaihtoehto tai jätä tyhjäksi jos ei kokemusta)

1=vähäinen, 2=melko vähäinen, 3=en osaa sanoa, 4=melko merkittävä, 5=merkittävä

1 2 3 4 5

b. Jos ette ole varautunut luonnontuhoihin, miksi ette? (rastita vaihtoehto/vaihtoehdot)

- Tuhoriski pieni
- Pieni metsäpinta-ala
- Puuston hakkuutulot pieniä
- Lisäkustannuksien vuoksi
- Muu syy, mikä?

17. Vapaa aiheeseen liittyvä kommentointi.
